

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/143/2003

ZMIANY W PREFERENCJACH PARTYJNYCH POLAKÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Koniec wakacji i początek września¹ przyniosły kilka wydarzeń mogących wpływać na sympatie polityczne Polaków. W połowie sierpnia opublikowano informację NIK, że tzw. raport otwarcia rządu Leszka Millera, obciążający odpowiedzialnością ekipę Jerzego Buzka za katastrofalny stan państwowych spółek, okazał się niezgodny z faktami, a część dokumentów, na podstawie których sformułowane były oskarżenia, została sfalszowana bądź zniszczona. Kilka dni później jeden z pracowników NIK, którzy ujawnili te informacje, został w spektakularny sposób zatrzymany przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Trwały przesłuchania sejmowej komisji śledczej wyjaśniającej tzw. sprawę Rywina. W kolejnych zeznaniach ujawniono fakty mogące podawać w wątpliwość prawdomówność osób z najbliższego otoczenia premiera.

Wśród wydarzeń dotyczących poszczególnych partii politycznych warto przypomnieć o rozpoczęciu przez SLD zapowiadanej wcześniej weryfikacji członków, która potrwa do końca roku. W PSL trwały dyskusje na temat przywództwa w tym ugrupowaniu - część działaczy wystosowała list do dotychczasowego prezesa, w którym wzywa go do ustąpienia z tej funkcji. Na początku września liderzy PO ogłosili przystąpienie do ofensywy politycznej, zapowiedzieli forsowanie zmian w konstytucji przewidujących m. in. wprowadzenie większościowej ordynacji i jednomandatowych okręgów wyborczych, zmniejszenie o połowę liczby posłów i senatorów, zniesienie immunitetu poselskiego oraz innych przywilejów parlamentarzystów. W sferze gospodarki fundamentem ma być reforma podatków wprowadzająca jedną (15-procentową) stawkę podatku dla osób fizycznych i firm.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (160) przeprowadzono w dniach 5-8 września 2003 roku na liczącej 1105 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Na atmosferę polityczną w kraju wpływała trudna sytuacja na rynku pracy. W Warszawie przed Kancelarią Premiera nastąpiło zwieńczenie „marszu gwiazdowego” zorganizowanego przez Ruch Obrony Bezrobotnych. Trwał strajk w ostrowskiej fabryce Wagon, a przy okazji ujawniono nieprawidłowości, które miały miejsce przy prywatyzacji tego i innych przedsiębiorstw tej branży. Po zapowiedzi zamknięcia czterech śląskich kopalń zastrajkowali górnicy, organizowali też demonstracje w obronie miejsc pracy.

Gdyby wybory parlamentarne odbywały się we wrześniu, udział w nich wzięłoby - według własnych deklaracji - 56% ankietowanych, o 4 punkty więcej niż przed miesiącem.

We wrześniu po raz pierwszy od dłuższego czasu mamy dwóch liderów w rankingu popularności partii politycznych. Platforma Obywatelska, znajdująca się dotąd w „drugiej linii”, uzyskała w tym miesiącu takie samo poparcie jak dotychczasowy lider - SLD. Chęć głosowania na każdą z tych partii zadeklarował co piąty ankietowany wybierający się na wybory i mający sprecyzowane poglądy polityczne (po 21%). O ile wynik SLD od ubiegłego miesiąca się nie zmienił, o tyle poparcie dla PO wzrosło aż o 7 punktów procentowych.

Niewiele mniej głosów niż dwa prowadzące ugrupowania uzyskał w tym miesiącu PiS, na który chciałoby głosować 18% potencjalnych wyborców mających sprecyzowane sympatie partyjne. Od sierpnia liczba osób zamierzających poprzeć PiS wzrosła o 3 punkty procentowe.

Pozostałe ugrupowania uzyskały w tym miesiącu mniejsze poparcie. Co jedenasty ankietowany (9%) chciałby głosować na Samoobronę. W porównaniu z sierpniem odsetek zwolenników tej partii spadł o 3 punkty. Nieco mniej sympatyków niż Samoobrona mają w tym miesiącu PSL (7%), a także LPR (6%). W ciągu ostatniego miesiąca sytuacja LPR pozostała bez zmian, a PSL nieco się pogorszyła (spadek poparcia o 3 punkty procentowe). Na Unię Pracy chciałoby głosować 5% potencjalnych uczestników wyborów mających sprecyzowane sympatie polityczne. UW oraz KPEiR mogłyby liczyć na 4-procentowe poparcie. W tym miesiącu wśród zadeklarowanych wyborców znaleźli się także sympatycy UPR, RS oraz ZChN (po 1% głosów).

Tabela 1

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?	Odpowiedzi osób deklarujących wzięcie udziału w potencjalnych wyborach i mających sprecyzowane sympatie polityczne*									
	XII 2002	I 2003	II 2003	III 2003	IV 2003	V 2003	VI 2003	VII 2003	VIII 2003	IX 2003
	w procentach									
Platforma Obywatelska RP	10	11	10	13	14	12	13	12	14	21
Sojusz Lewicy Demokratycznej	33	30	28	26	24	21	21	25	21	21
Prawo i Sprawiedliwość	12	13	12	16	10	18	16	12	15	18
Samobrona RP	12	11	16	14	17	13	14	10	12	9
Polskie Stronictwo Ludowe	11	9	8	8	9	7	10	9	10	7
Liga Polskich Rodzin	10	8	12	6	9	10	8	9	6	6
Unia Pracy	2	5	3	3	3	4	5	6	5	5
Krajowa Partia Emerytów i Rencistów	2	2	2	3	2	3	4	3	4	4
Unia Wolności	3	5	3	5	4	6	4	4	5	4
Ruch Społeczny / RS AWS	1	0	1	1	2	0	1	1	3	1
Unia Polityki Realnej	1	1	1	2	2	2	1	2	1	1
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
Partia Ludowo-Demokratyczna	0	2	0	1	0	1	0	0	1	0
Polska Partia Socjalistyczna	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Stronictwo Konserwatywno-Ludowe - RNP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne	2	2	2	1	3	3	2	5	2	2
N=	417	439	429	426	465	497	526	403	338	464

***Uwaga:** W tabeli nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Wielkość poparcia dla poszczególnych ugrupowań jest procentowana do tej grupy wyborców, którzy po pierwsze - chcą uczestniczyć w wyborach, po drugie - wiedzą, na kogo będą głosować.

Nadal co czwarty wyborca zamierzający wziąć udział w wyborach (25%) nie wie, na którą partię chciałby oddać swój głos. Odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” na pytanie o preferencje wyborcze utrzymuje się na wyraźnie wyższym poziomie niż średnia ubiegłoroczna (15%), choć nie dorównuje skali, jaką osiągał wiosną tego roku.

Tabela 2

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?	Odpowiedzi osób deklarujących wzięcie udziału w potencjalnych wyborach													
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	2002					2003								
	w procentach													
Trudno powiedzieć	20	21	20	16	16	19	19	19	27	29	30	23	26	25

★

★

★

Wrzesień przyniósł nienotowaną od miesiący zmianę w układzie preferencji partyjnych Polaków. Pod względem popularności i potencjalnej siły politycznej SLD nie jest już samotnym liderem wyraźnie wyprzedzającym mało zróżnicowaną stawkę pozostałych ugrupowań. W tym miesiącu PO wyrównała, a PiS wyraźnie zbliżył się do wyniku dotychczasowego lidera. Warto jeszcze zauważyć, że łączne poparcie dla PO i PiS (39%), jako potencjalnych koalicjantów, jest wyraźnie wyższe niż dla rządzącej obecnie koalicji SLD-UP (26%). Zmiana jest tym bardziej interesująca, że nie dokonała się dzięki spadkowi liczby niezdecydowanych wyborców, która nadal pozostaje relatywnie wysoka, ale raczej kosztem pozostałych ugrupowań opozycji, w tym szczególnie partii chłopskich. Jednak trudno stwierdzić, czy przetasowania te będą miały trwały charakter. Wydaje się, że ze względu na dużą skalę zmian odnotowanych w tym miesiącu wynik ten należy traktować z ostrożnością i poczekać na jego ewentualne potwierdzenie w następnych badaniach.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział?
 1 - Na pewno wziął(ę)by w nich udział; 2 - Nie wiem, czy wziął(ę)by w nich udział; 3 - Na pewno nie wziął(ę)by w nich udziału

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	56	18	26	1105
Płeć				
Mężczyźni	57	17	26	528
Kobiety	55	18	26	577
Wiek				
18-24 lat	54	21	25	171
25-34	57	20	23	203
35-44	54	22	24	196
45-54	55	18	27	223
55-64	59	13	27	135
65 lat i więcej	57	12	31	178
Miejsce zamieszkania				
Wies	53	18	29	406
Miasto do 20 tys.	55	12	33	136
20-100 tys.	61	13	26	217
101-500 tys.	64	25	21	216
501 tys. i więcej mieszk.	60	19	20	130
Wykształcenie				
Podstawowe	52	15	33	302
Zasadnicze zawodowe	52	19	29	274
Średnie	58	19	23	410
Wyższe	72	17	11	119
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	68	12	20	84
Prac.umysł.niż.szczębla	52	32	16	99
Pracownicy fiz.- umysł.	50	23	27	103
Robotnicy wykwalifikowani	48	21	31	81
Robotnicy niewykwalifik.	47	22	32	58
Rolnicy	57	15	29	42
Pracujący na własny rach.	67	15	18	54
Bierni zawodowo				
Renciści	46	13	42	129
Emeryci	64	13	23	192
Uczniowie i studenci	63	21	16	87
Bezrobotni	51	20	29	120
Gospodynie domowe i inni	62	8	30	56
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	54	24	23	170
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	53	25	22	90
sekt. pryw. poza rolnict.	56	18	26	214
prywatnym gosp. rolnym	59	13	28	46
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	48	18	34	131
300-399	54	13	34	89
400-599	58	15	27	189
600-800	57	22	22	199
Powyżej 800 zł	70	15	15	183
Ocena własnych war. mater.				
Złe	50	17	33	312
Średnie	53	19	28	492
Dobre	67	17	16	301
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	66	12	21	74
Raz w tygodniu	58	16	26	553
1-2 razy w miesiącu	56	22	22	161
Kilka razy w roku	51	24	25	204
W ogóle nie uczestniczy	46	14	40	110
Poglądy polityczne				
Lewica	64	18	18	216
Centrum	51	21	28	346
Prawica	70	13	17	280
Trudno powiedzieć	41	18	40	261

Tabela 2. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?

(%)

	KPEiR	LPR	PLD	PO RP	PPS	PSL	PiS	RS	Samoobrona
Ogółem	4	6	0	21	0	7	18	1	9
Płeć									
Mężczyźni	3	5	0	22	0	9	19	1	9
Kobiety	5	8	0	21	0	5	16	1	8
Wiek									
18-24 lat	0	5	0	25	0	9	14	1	12
25-34	0	6	0	20	0	7	18	4	13
35-44	0	6	1	22	0	5	24	0	5
45-54	4	5	0	30	1	8	15	1	8
55-64	11	6	0	16	0	8	18	0	5
65 lat i więcej	8	12	0	15	0	3	16	0	7
Miejsce zamieszkania									
Wieś	5	8	0	17	1	11	13	1	20
Miasto do 20 tys.	5	5	0	22	0	11	15	2	4
20-100 tys.	1	10	0	23	0	4	19	1	2
101-500 tys.	4	4	0	24	0	4	22	0	5
501 tys.i więcej mieszk.	2	3	2	27	0	1	21	1	1
Wykształcenie									
Podstawowe	8	12	0	15	0	7	13	1	14
Zasadnicze zawodowe	2	6	0	15	0	10	21	2	12
Średnie	2	4	0	27	1	7	17	1	5
Wyższe	3	3	2	27	0	1	21	1	2
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	0	3	3	33	0	6	22	2	0
Prac.umysł.niż.szczębla	0	0	0	23	0	0	22	0	0
Pracownicy fiz.-umysł.	0	3	0	26	0	5	22	0	15
Robotnicy wykwalifikowani	0	4	0	22	3	13	21	0	3
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	0	10	0	9	28	0	15
Rolnicy	0	6	0	6	0	30	10	0	38
Pracujący na własny rach.	0	9	0	29	0	4	10	0	4
Bierni zawodowo									
Renciści	19	14	0	13	0	6	15	2	6
Emeryci	8	9	0	18	0	4	13	0	6
Uczniowie i studenci	0	7	0	32	0	10	12	2	7
Bezrobotni	3	10	0	18	0	8	9	3	18
Gospodynie domowe i inni	0	6	0	19	0	0	28	5	9
Pracuje w:									
inst. państw., publicznej	0	2	2	21	0	6	24	1	5
spółce właścicieli	0	0	0	26	0	8	31	0	5
prywatnych i państwa	0	5	0	28	1	4	17	0	7
sekt. pryw. poza rolnict.	0	6	0	5	0	34	10	0	32
prywatnym gosp. rolnym									
Dochody na jedną osobę									
Do 299 zł	0	17	0	17	2	10	6	0	22
300-399	4	16	0	6	0	7	17	9	9
400-599	5	7	0	27	0	4	21	3	5
600-800	5	6	0	18	0	5	16	0	12
Powyżej 800 zł	4	0	0	26	0	5	24	0	4
Ocena własnych war. mater.									
Złe	4	14	0	10	1	7	15	2	13
Średnie	4	6	0	24	0	7	15	2	9
Dobre	3	2	1	26	0	6	23	0	4
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	5	31	0	13	0	2	26	3	2
Raz w tygodniu	5	7	0	20	0	9	21	1	11
1-2 razy w miesiącu	2	2	0	21	0	5	18	0	9
Kilka razy w roku	2	1	1	29	0	3	11	2	6
W ogóle nie uczestniczy	0	0	0	27	0	5	2	2	2
Poglądy polityczne									
Lewica	3	3	0	8	0	5	6	0	5
Centrum	5	5	0	18	0	12	19	0	11
Prawica	2	10	0	37	0	4	26	2	7
Trudno powiedzieć	9	5	2	9	2	10	12	4	15

(continued)

Tabela 2 cd. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?

	(%)							Liczba osób
	SLD	SKL-RNP	UPR	UP	UW	ZChN	Inne partie	
Ogółem	21	0	1	5	4	0	2	464
Płeć								
Mężczyźni	20	1	1	4	4	0	2	232
Kobiety	22	0	1	6	5	1	3	232
Wiek								
18-24 lat	18	0	0	9	6	0	1	73
25-34	17	0	3	4	5	0	4	77
35-44	20	0	2	7	4	2	1	82
45-54	16	1	1	3	4	0	2	89
55-64	31	0	0	3	1	0	1	68
65 lat i więcej	26	0	0	3	5	1	4	75
Miejsce zamieszkania								
Wieś	17	0	1	4	1	1	1	153
Miasto do 20 tys.	26	0	0	4	6	0	2	51
20-100 tys.	22	1	0	8	3	0	6	101
101-500 tys.	20	0	1	6	7	1	2	91
501 tys.i więcej mieszk.	26	0	3	2	8	0	1	67
Wykształcenie								
Podstawowe	17	0	2	6	3	1	2	118
Zasadnicze zawodowe	21	0	0	8	3	0	1	99
Średnie	23	0	1	4	5	0	4	179
Wyższe	23	2	2	2	8	2	1	66
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	20	0	0	0	9	0	3	41
Prac.umysł.niż.szczebła	26	0	5	6	3	0	5	39
Pracownicy fiz.- umysł.	13	0	0	7	8	0	2	43
Robotnicy wykwalifikowani	18	0	3	12	0	0	0	27
Robotnicy niewykwalifik.	21	0	0	10	4	4	0	22
Rolnicy	9	0	0	0	0	0	0	18
Pracujący na własny rach.	28	0	0	6	3	0	7	27
Bierni zawodowo								
Renciści	16	0	0	2	0	3	3	43
Emeryci	32	0	0	3	5	0	2	95
Uczniowie i studenci	18	0	0	5	5	0	2	43
Bezrobotni	13	3	5	5	4	0	3	44
Gospodynie domowe i inni	19	0	0	9	5	0	0	21
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	20	0	2	8	4	0	5	64
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	25	0	0	3	2	0	0	40
sekt. pryw. poza rolnict.	19	0	2	5	7	0	3	93
prywatnym gosp. rolnym	13	0	0	0	0	0	0	19
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	18	0	2	6	0	0	0	46
300-399	17	0	0	9	0	0	7	32
400-599	15	0	0	3	5	3	1	78
600-800	28	0	1	3	3	0	3	87
Powyżej 800 zł	21	1	0	4	6	0	5	110
Ocena własnych war. mater.								
Złe	18	0	3	6	2	1	5	108
Średnie	21	0	1	3	4	0	3	195
Dobre	23	1	1	6	6	0	0	160
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	0	0	0	10	5	2	0	38
Raz w tygodniu	17	1	0	4	3	0	1	242
1-2 razy w miesiącu	30	0	0	4	9	0	0	65
Kilka razy w roku	29	0	4	3	5	0	5	75
W ogóle nie uczestniczy	32	0	2	11	4	3	9	44
Poglądy polityczne								
Lewica	57	0	0	8	3	0	2	117
Centrum	16	0	0	3	6	2	3	124
Prawica	3	1	2	2	5	0	1	171
Trudno powiedzieć	12	0	2	10	0	0	8	52